

Libuše Olivová-Nezbedová (Praha)

POZNÁMKA K PŘEKLADU NĚMECKÉHO TERMÍNU „ZUNAME“ DO ČEŠTINY

A REMARK ON THE TRANSLATION OF THE GERMAN TERM „ZUNAME“ INTO CZECH

According to the onomastic terminology included in the publication *Osnoven sistem i terminologija na slovenskata onomastika – Osnovnaja sistema i terminologija slavjanskoj onomastiki – Grundsystem und Terminologie der slawischen Onomastik*, Skopje – Skopje – Skopje 1983, which is still recognised to be relevant, it is necessary to translate the German term *Zuname* into Czech as *příjmení* ‘surname’ and the German term *Beiname* either as *příjímí* ‘by-name’ or *přezdívkové vlastní jméno* ‘nickname’, depending on the context.

Keywords

German onomastic terms *Zuname* and *Beiname*, Czech onomastic terms, surname, by-name, nickname

Klíčová slova

německé onomastické termíny *Zuname* a *Beiname*, české onomastické termíny, příjmení, příjímí, přezdívkové vlastní jméno

1. M. Boháčová v recenzi na monografii W. Wenzela píše: „Termín *Zuname* zde překládáme jako *příjímí*; Wenzel jím označuje neoficiální, neustálené a nedědičné jméno, stojící zpravidla jako další jméno za jménem rodným/křestním, a to v době neustálené dvoujmennosti. Německá antroponomastická terminologie pracuje s větším množstvím termínů než čeština, nelze tudíž vždy najít přesný český ekvivalent pro německý termín. Termín *Zuname* je do jisté míry homonymní s termínem *Beiname*, avšak čeština pro oba z nich může užít pouze ekvivalent *příjímí*.“ (Boháčová, 2016, s. 161, pozn. 3)

2. a) V Základní soustavě a terminologii slovanské onomastiky (Svoboda, 1973) není na s. 39 pod číslem „1113“ k českému termínu *příjímí* uveden žádný německý ekvivalent. Definice termínu *příjímí* v češtině a němčině zní: „Staré jméno doplňkové (druhé jméno), neustálené, dědičně nepřejímané. – Nicht prinzipiell erblicher Beiname, Übername vor der Ausbildung der Familiennamen. – Pozn.: Viz též 111.40.21.2. – Anm. Siehe auch 111.40.21.2.“ Uvedený odkaz se týká s. 190, kde pod číslem 111.40.21.2 je tentýž text jako na s. 39 pouze s tím rozdílem, že se v poznámce odkazuje k číslu „1113“.

b) Na s. 41 výše uvedené „Základní soustavy...“ jsou pod číslem „1114“ k českému termínu *příjmení* uvedeny tři německé ekvivalenty, a to *Familiennamen*/

Nachname/Zuname. Definice termínu *příjmení* v češtině a němčině zní: „Dědičné jméno rodiny. – Erblicher Name einer Familie. – Pozn.: Viz též 111.40.21.3. – Ann. Siehe auch 111.40.21.3.“ Uvedený odkaz se týká s. 192, kde pod číslem 111.40.21.3 je tentýž text jako na s. 41 pouze s tím rozdílem, že se v poznámce odkazuje k číslu „1114“.

c) Na s. 118 výše uvedené „Základní soustavy...“ jsou pod číslem „0.21.6“ k českému termínu *přezdívkové vlastní jméno* uvedeny dva německé ekvivalenty, a to *Übername, Beiname*. Definice českého termínu a jemu odpovídajících dvou německých termínů zní v češtině a němčině takto: „Doplňkové, neúřední vlastní jméno, které většinou charakterizuje osoby, místa nebo věci a vztahuje se k povolání, vlastnostem, původu atd. nositele jména; může, ale nemusí obsahovat pozitivní nebo negativní hodnocení. – Zusätzlicher, meist charakterisierender und nicht amtlicher Name einer Person, eines Ortes, einer Sache etc., der sich auf den Beruf, gewisse Eigenschaften, die Herkunft etc. des Namenträgers bezieht und eine positive, negative oder keine Wertung enthalten kann.“

Podle „Základní soustavy...“ je tedy k německému termínu *Zuname* českým ekvivalentem termín *příjmení*, k německému termínu *Beiname* je českým ekvivalentem termín *přezdívkové vlastní jméno*.

3. a) V o deset let mladší publikaci *Osnoven sistem i terminologija na slovenskata onomastika*, Skopje 1983, je na s. 266 pod číslem „111.40.20.2“ k českému termínu *příjmi* uveden německý ekvivalent *Beiname* s německou definicí: „Nicht prinzipiell erblicher zusätzlicher Name (Übername) vor der Ausbildung der Familiennamen.“ Připojena je poznámka „Zum deutschen Terminus siehe auch S. 173.“ Na s. 173 pod číslem „0.21.7“ je uveden český termín *přezdívkové vlastní jméno* a jeho německé ekvivalenty *Übername//Beiname* s definicí: „Zusätzlicher, meist charakterisierender und nicht amtlicher Name einer Person, eines Ortes, einer Sache etc., der sich auf den Beruf, gewisse Eigenschaften, die Herkunft etc. des Namenträgers bezieht und eine positive, negative oder keine Wertung enthalten kann.“ V poznámce je uvedeno: „Zum deutschen Terminus siehe auch S. 266.“ Z toho tedy vyplývá, že německý termín *Beiname* může být podle kontextu přeložen do češtiny termínem *příjmi* nebo termínem *přezdívkové vlastní jméno*.

b) V publikaci „*Osnoven sistem...*“, s. 268, je pod číslem „111.40.20.3“ uveden český termín *příjmení* a jeho tři německé ekvivalenty *Familienname//Nachname//Zuname*. Německá definice zní: „Erblicher Name einer Familie, der auf die Zugehörigkeit einer Person zu der so genannten Familie hinweist.“

Podle publikace „*Osnoven sistem...*“ německému termínu *Zuname* odpovídá český termín *příjmení* a německému termínu *Beiname* české termíny *příjmi* a *přezdívkové vlastní jméno*.

4. a) Protože v publikaci „Osnoven sistem...“ je zaznamenána až dosud platná onomastická terminologie (od r. 1973 v ní u v této stati zmiňovaných termínů došlo k doplnění německého termínu *Beiname* k českému termínu *příjmení*), nelze na základě výše uvedeného souhlasit s M. Boháčovou, že: „Termín *Zuname* je do jisté míry homonymní s termínem *Beiname*, avšak čeština pro oba z nich může užít pouze ekvivalent *příjmi*.“ Německý termín *Zuname* je třeba do češtiny překládat termínem *příjmení*, německý termín *Beiname* v závislosti na kontextu buď českým termínem *příjmi*, nebo českým termínem *předjívkové vlastní jméno*. Dále: V žádném případě nelze u německých termínů *Beiname* a *Zuname* uvádět, že jsou „do jisté míry homonymní“ (tj. že stejně znějí, ale mají různý význam).

b) Pokud v monografii W. Wenzela jde – jak píše M. Boháčová – o jména dědičně nepřejímaná, potom M. Boháčová pro překlad německého termínu *Zuname* volila správný český ekvivalent *příjmi*. Otázkou zůstává, proč W. Wenzel použil nevhodný německý termín *Zuname* místo termínu *Beiname*. Obsah německého termínu *Zuname* se totiž po r. 1983 (tj. po vydání publikace „Osnoven sistem...“) nezměnil, jak dosvědčuje na internetu uvedený soupis „Liste Onomastischer Schlüsseltermini“ vypracovaný „von der Terminology Group ICOS“, neboť u německého termínu *Zuname* je uvedeno „siehe Familienname“.

LITERATURA

BOHÁČOVÁ, M. (2016): Walter Wenzel: Namen und Geschichte. Orts- und Personennamen im deutsch-westslawischen Sprachkontaktraum als historische Zeugnisse. *Acta onomastica*, 57, s. 160–163.

Liste Onomastischer Schlüsseltermini (deutsche Übersetzung und Adaptation: LINSBERGER, A. – HAUSNER, I.). [online] <<https://icosweb.net/drupal/sites/default/files/ICOS-Terms-de.pdf>> cit. 2018-03-02.

Osnoven sistem i terminologija na slovenskata onomastika – Osnovna sistema i terminologija slavjanske onomastike – Grundsystem und Terminologie der slawischen Onomastik (1983). Скопје: Македонска академија на науките и уметностите.

SVOBODA, J. – ŠMILAUER, V. – OLIVOVÁ-NEZBEDOVÁ, L. – OLIVA, K. – WITKOWSKI, T. (1973): Základní soustava a terminologie slovanské onomastiky – Grundsystem und Terminologie der slawischen Onomastik. Věnováno VII. mezinárodnímu sjezdu slavistů. – Gewidmet dem VII. internationalen Slawistenkongress. *Zpravodaj Místopisné komise ČSAV*, 14, 1.